

هوشنگ گلمکانی در گفت‌وگو با «ایتکار» از پرویز دوایی، نامه‌هایش از پراگ و کتاب جدیدش می‌گوید

تلاقی بهار و پاییز

در «خیابان شکرچیان»

صفحه ۸

سر مقاله

علیرضا صدقی

برنده در سیاست، بازنده در اقتصاد

آخرین سخنرانی حسن روحانی در صحن سبزرنگ سازمان ملل متحد با استقبال کم‌نظیر و بلکه بی‌نظیر چهره‌های سیاسی داخل کشور روبه‌رو شد. این استقبال البته با رنگ و لعاب کمتری از سوی سیاستمداران کهنه‌کار بین‌المللی نیز صورت گرفت. بخش مهمی از سیاست‌پیشگان کشورهای گوناگون نسبت به اعلام مواضع منطقی و اصولی رئیس‌جمهوری کشورمان در نطق سالانه سازمان ملل، اقبال نشان داده و آن را حاکی از پختگی و شرافت سیاسی دولتمردان ایرانی قلمداد کردند.

مجموعه این واکنش‌ها و بازخوانی متن قرائت شده توسط رئیس‌جمهوری اسلامی ایران در سازمان ملل متحد نشان می‌دهد دستگاه دیپلماسی ایران سعی دارد تصویری منطقی، کارکردگرا، صلح‌طلب، متمایل به گفت‌وگو و عاری از جنگ‌طلبی را به جهانیان عرضه کند. واکنش‌ها هم نشان می‌دهد که ایران تا حدود زیادی موفق شده است به این مهم دست یافته و زمینه را برای درک متقابل بین‌المللی میان تمامی طرف‌های درگیر در منازعه هسته‌ای ایران مهیا کند.

با این اوصاف اما سوی دیگر سکه، بنا ندارد به روحانی و تیم همراه او روی خوش نشان دهد. نبض اقتصاد کشور و بهای سکه و ارز بی‌توجه به تلاش‌های دیپلماتیک ایران و حتی اتحادیه اروپا، همچنان تند می‌زند. طی دو روز گذشته بهای سکه و ارز برای چندین نوبت متوالی رکورد زدند و این‌بار خود را نه آرام‌آرام، بلکه با سرعتی شگفت‌انگیز، بهت‌آور و حیران‌کننده به مرزهای غیر قابل باور نزدیک کردند.

ادامه در صفحه ۲

ویژه بر نامه هفته دفاع مقدس با حضور رهبر انقلاب اسلامی بر گزار شد

روز گذشته و همزمان با هفته دفاع مقدس و گرامیداشت رشادت‌های ملت ایران در دوران حماسه و ایثار، ویژه برنامه هفته دفاع مقدس با حضور حضرت آیت‌الله خامنه‌ای رهبر معظم انقلاب اسلامی و همچنین جمعی از فرماندهان، پیشکسوتان، رزمندگان، جانبازان، آزادگان، جهادگران، امدادگران، راپویان، نویسندگان و هنرمندان دفاع مقدس در حسینیه امام خمینی(ره) برگزار شد. این مراسم هر ساله با حضور مقام رهبری و یادگاران ایثار و مقاومت جنگ تحمیلی و دفاع مقدس در محل حسینیه امام خمینی بیت رهبری برگزار شده و بسیاری از راهبردهای مرتبط با این رویداد عظیم تبیین می‌شود.

یادداشت

حقیقت فرزند

زمان خویش است

مسعود خوشایی

برخی جملات در عین کوتاهی‌شان، آنچنان نه از مفهوم بلکه از مفاهیم والایی بر خوردارند که انسان در نکوداشت اعماق آن‌ها سر تحسین فرود می‌آورد .

برتولت برشت (۱۸۹۸-۱۹۵۶)، نویسنده، شاعر، نمایشنامه‌نویس، کارگردان تئاتر و پایه‌گذار سبکی نو در هنر تئاتر، متفکری که اعتراف می‌کرد که در عصر تیرگی‌ها سر می‌کند، در روزگاری که انبوه جنایات را هاله‌ای از سکوت احاطه‌اش کرده و زنده ماندنش الله بختکی است، به صراحت می‌گفت، غذایش را در حد فاصل کشتارها می‌خورد و در دوران او جاده‌ها به باتلاق‌ها منتهی می‌شده‌اند ... و چه دردناک زمانی بوده است که پیشاپیش از نو آمدگان حلالیت می‌طلبد و از آن‌ها می‌خواست نامهربایی‌ها و بداخلاقی‌هایش را با دیده اغماض بنگرند .

راوی عنوان یادداشتی که در دست مطالعه دارید، در سیاه‌ترین دوران تاریخ بشری زندگی کرد، یا به عبارت درست‌تر، بی‌امان مبارزه کرد، اولین شرط او برای یگ نویسنده، داشتن شجاعت در بازگویی حقایق بود، هر چند می‌دانست هیچ حقیقتی قابل پنهان کردن نیست . او نقش عنصر آگاهی بخش را در شتاب بخشی به سیر تکامل انسان می‌دانست . بین جمله‌ای که از برشت آمد و ضرب‌المثل زیبای فارسی: «آفتاب پشت ابر نمی‌ماند!» که چه بسا معادل آن در اکثر زبان‌های دنیا وجود دارد، اختلافاتی اساسی است که نباید از دیده دور نگه داشت.

۱- زمینی و انسانی است. واژگان حقیقت و فرزند، تلفیقی زیبا از فلسفه و جامعه می‌سازند .

۲ - اشاره‌ای آشکار به تکامل بشر دارد، در فرزند در عین قربات رشد، شکوفایی و تجلی آینده نهفته است .

۳ - عبارت «فرزند زمان خویش»، فرزند زمانه خویش بودن و شدن را تداعی می‌کند که به جز با گام برداشتن‌های شجاعانه در جهت حقیقت، راهی دیگر را باز نمی‌گذارد .

۴ - در به کار بردن واژه فرزند، یقینی معادل صد در صد نهفته نیست، افت و خیز زمانی استتار شده است، فرزند می‌تواند ناخلف بار آید و می‌تواند ناقص الخلقه باشد، می‌تواند در نیمه راه واماند و دارفانی را وداع گوید، چنان چه مورد به مورد خلاف آن‌ها هم ممکن است .

اما در این جای شک و شبهه نیست که در تحلیل نهایی در طول تاریخ بشرآهنگ رشد تکامل فرزندان غیر قابل کتمان است و حقیقت همان فرزند همیشه رو به شکوفایی تکاملی زمانه است .

خود برشت بااعمال تلاشهایی جان فرسا در طول حیات به غایت پرنشیب و فراز و خطیر اجتماعی‌اش، به غیر از یکی دو مورد خطای محاسباتی [۱]، مصداق بارز جمله‌اش به حساب می‌آید.

نشست اعضای شورای امنیت به صحنه محکومیت آمریکا به دلیل خروج از برجام و یکجانبه‌گرایی تبدیل شد

تنهای تنهایِ تنها

صفحه ۱۵

یادداشت

حامد توانگر*

در آخرین جلسه شورای عالی هماهنگی اقتصادی که به ریاست رئیس‌جمهوری و با حضور سران سه قوه تشکیل شد، طرح عرضه نفت خام در ریگ صادراتی بوریس انرژی به صورت ارزی به تصویب رسید. براساس این طرح که با هدف متنوع‌سازی

روش‌های فروش نفت به اجرا درخواهد آمد، وزارت نفت با عرضه نفت خام و فرآورده‌های نفتی در بورس انرژی، می‌تواند از ظرفیت‌های بخش خصوصی به‌منظور دور زدن تحریم‌ها استفاده کند. اما در این میان سؤال مهم و اساسی این است که در شرایط کنونی بخش خصوصی توانایی بازاریابی و فروش نفت خام را دارد؟

در دور قبلی تحریم‌های فروش نفت خام که از سال۹۰ آغاز شد و تا سال ۹۴ ادامه یافت، صادرات نفت خام ایران با کاهش بیش از یک میلیون بشکه‌ای، به حدود یک سوم تقلیل یافت. بنا به وابستگی بالای کشور به درآمدهای فروش نفت خام این کاهش در میزان فروش، مشکلات جوی برای کشور به دنبال داشت. نظر به این امر و اجرایی شدن دوباره این تحریم‌ها، ایده‌های مختلفی از سوی کارشناسان و صاحب‌نظران به‌منظور کاهش اثرات تحریم‌ها بر روی خرید و فروش نفت مطرح می‌شود. یکی از این ایده‌ها، عرضه نفت خام در بورس نفت و فروش آن به بخش خصوصی است. موافقان این ایده در تشریح دلایل خود عواملی را مطرح می‌سازند که مهم‌ترین آن‌ها را مرور می‌کنیم.

تعیین قیمت منطقی و بهینه: برخی موافقان این طرح معتقدند به دلیل شرایط تحریم، شرکت ملی نفت برای فروش نفت خام و فرآورده‌های خود باید امتیازهایی در قیمت و شرایط خرید برای مشتریان خود قائل شود اما به این دلیل که مذاکرات فروش نفت خام محرمانه و برای هر قرارداد به‌صورت جداگانه انجام می‌شود، قیمت‌ها می‌توانند نقطه‌ای به جز قیمت بهینه تعیین شوند. اما در صورت فروش نفت خام در بورس، به دلایلی از قبیل شفافیت بازار و تعدد خریداران، امکان قرارگیری قیمت‌ها در نقطه‌ای بهینه و منطقی افزایش می‌یابد.

جولگیری از فساد و رانت: روش کنونی قیمت‌گذاری نفت خام ایران، مبتنی بر روشی سنتی و برپایه تجربه و اعتماد به کارشناسان بخش امور بین‌الملل شرکت ملی نفت بنا شده است. در این شیوه فروش، شفافیت در حداقل ممکن قرار دارد. اهمیت این امر زمانی دوچندان می‌شود که با شروع تحریم‌ها، قیمت‌گذاری از حالت رسمی خارج و تخفیفات و امتیازاتی برای مشتریان در نظر گرفته می‌شود. در این حالت امکان نظارت به حداقل و امکان وقوع فساد افزایش می‌یابد.

عدم امکان رهگیری و شناسایی خریداران: یکی از مشکلات اصلی فروش نفت ایران در دوران تحریم، امکان رهگیری بالای محموله‌های نفتی و درنتیجه تحریم شرکت‌ها و افراد بود. به همین رو طرفداران این ایده بر این نظرند که در صورت عرضه نفت خام ایران در بورس، اولاً به دلیل متعدد بودن و کوچک بودن محموله‌ها، توانایی ردگیری و در نتیجه تحریم افراد درگیر بسیار کاهش می‌یابد و ثانیاً بخش غیردولتی با استفاده از شبکه‌های غیررسمی خود در کشورهای دیگر می‌تواند نفت را به فروش برساند.

حل مشکل بازگشت پول نفت با سازوکار بورس: شرکت ملی نفت

نقدی بر فروش نفت در بخش خصوصی

در دور قبلی تحریم‌ها و به دلیل تحریم‌های بانکی موجود، مشکلات بسیاری در دریافت پول نفت خام داشت به‌نحوی‌که می‌توان بیشترین مشکلات را ناشی از عدم امکان دریافت پول نفت فروش رفته دانست. با توجه به این موضوع، طرفداران عرضه نفت خام در بورس معتقدند که در صورت عرضه نفت خام در بورس، خریداران مبالغ خرید نفت را به حساب‌های داخلی شرکت ملی نفت واریز خواهند کرد و درنتیجه مشکل دریافت بهای نفت خام به کلی حل خواهد شد.

به طور کلی نفت خام دو بار در بورس عرضه شده است. در سری اول «نفت خام از تاریخ ۱۳۹۰/۴/۲۲ در مجموع هفت نوبت در بورس نفت عرضه شد که تنها در تاریخ ۱۳۹۰/۵/۲۶ مورد معامله قرار گرفت». در این روز از یک میلیون بشکه نفت خام عرضه شده، ۵۰۰ هزار بشکه آن به فروش رسید.

در مرتبه دوم «از ۱۷ فروردین ماه ۱۳۹۳، روزانه ۲۹۲ بشکه نفت خام در ریگ داخلی بورس انرژی با شرایطی مانند فروش ریالی، تحویل نفت در پالایشگاه تبریز، قیمت‌گذاری بر مبنای متوسط قیمت صادراتی در ماه گذشته به دلار براساس نرخ آزاد و همچنین فروش داخلی (عدم امکان صادرکردن نفت) عرضه شد. این رویه تا اواسط تابستان ادامه یافت و مجموعاً ۶۶ بار عرضه نفت خام انجام شد اما صرفاً ۱۲ معامله صورت گرفت.» نهایتاً در مرداد ماه عرضه نفت در بورس انرژی بر اساس دستور هیات مدیره شرکت ملی نفت به دلیل عدم وجود تقاضا در این بورس متوقف شد.

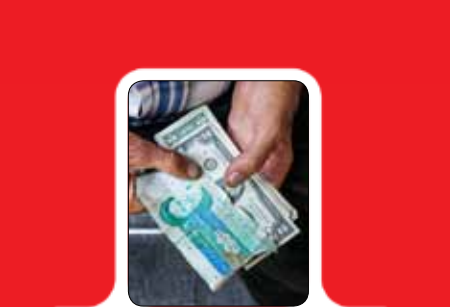
در کنار این دو تجربه ناموفق، عوامل زیر هم موجب می‌شوند تا عرضه نفت در بورس راهکاری کارا به‌منظور غلبه بر تحریم‌های فروش نفت خام نباشد. این عوامل عبارتند از:

تحریم «خرید» نفت ایران: یکی از نکات بسیار مهمی که بعضاً مورد توجه کافی قرار نمی‌گیرد تحریم خرید نفت ایران است، این تحریم به این معنی است که هر شرکت یا فردی که اقدام به خرید نفت ایران کند، چه این نفت خام را مستقیماً از شرکت ملی نفت خریده باشد یا ازشرکت‌ها و افراد دیگر، مشمول تحریم‌ها خواهد شد. از همین رو حتی در صورت عرضه نفت خام در بورس و خرید آن توسط شرکت‌ها و افراد واسطه، مصرف‌کنندگان نهایی در معرض اعمال تحریم‌ها خواهند بود و از این رو تمایلی به خرید نفت خام ایران نخواهند داشت.

امکان شناسایی مبدأ نفت خام: هر نفت خام دارای مجموعه‌ای از مشخصات مانند درجه API و میزان مشخصی از مواد و فلزات محلول در نفت خام است، که شناسایی مبدأ نفت خام را امکان‌پذیر می‌کند یعنی حتی در صورت مخلوط کردن نفت خام ایران با نفت خام‌های دیگر، با انجام آزمایشاتی ساده، می‌توان مبداء نفت خام را دریافت و همچنین باید توجه داشت از آن‌جا که هر پالایشگاه برای یک نوع خاص نفت خام طراحی می‌شود، تغییر این مشخصات به نحو دلخواه باعث می‌شود تا نفت خام مغایر با نفت خام‌های مصرفی پالایشگاه‌ها باشد و از این رو در فروش محموله‌ها، مشکلاتی ایجاد شود.

محموله‌های بزرگ نفت خام: امروزه انتقال نفت خام در نفتکش‌هایی صورت می‌پذیرد که ظرفیتی بین ۵۰۰ هزار بشکه تا ۳ میلیون بشکه نفت خام را دارند، از همین رو عرضه نفت خام در حجم‌های پایین‌تر از نظر اقتصادی دارای توجیه نخواهد بود. در صورتی که نفت خام در حجم‌های۵۰۰ هزار بشکه یا بیشتر عرضه شود، به دلیل ارزش بالای محموله‌ها، شرکت‌های خصوصی داخلی

ایستگاه

ادعای گرانی عمدی قیمت ارز توسط دولت و مجلس چقدر صحت دارد؟

کاسبی دکتری

و چالش‌های ربالی

صفحه ۷

«ایتکار» به مناسبت هفته دفاع مقدس از موزه صلح تهران گزارش می‌دهد

نمایش «صلح»

در ویترین‌های موزه

صفحه ۶

توانایی خرید نقدی و یا پذیرش ریسک‌های فروش محموله را نخواهند داشت.

قیمت جهانی نفت خام: قیمت‌گذاری نفت خام در بازارهای جهانی و براساس اصول پذیرفته‌شده انجام می‌شود. قیمت فروش نفت خام ایران نیز براساس همین معیارها و بدون تخفیف انجام می‌پذیرد. در صورت عرضه نفت خام در بورس، شرکت ملی نفت مجبور است به‌منظور سودآور شدن معامله برای خریداران، نفت خام را با تخفیف به فروش برساند که این امر هم در تضاد با منافع ملی است و هم موجب می‌شود تا سایر خریداران نفت خام ایران نیز خواستار تخفیفی به همان میزان و یا بیشتر بر روی قیمت نفت خام خود شوند که این امر در بلند مدت می‌تواند موجب فاصله گرفتن قیمت نفت خام ایران از معیارهای جهانی شود که ضررهای جبران ناپذیری را برای ایران در پی خواهد داشت.

نیاز به برند معتبر: هر پالایشگاه نفت خام، برای یک نوع خاص از نفت خام طراحی و برنامه‌ریزی شده است و در صورت تغییر در هر یک از ویژگی‌های نفت خام مصرفی، پالایشگاه با ضرر مالی روبه‌رو خواهد شد. از این رو پالایشگاه‌های نفت خام تمایل دارند تا نفت خام خود را از برندهایی تهیه کنند که هم در عرصه بین‌المللی دارای سابقه بوده و هم در انجام تعهدات خود دارای حسن شهرت باشند. متأسفانه در ایران، به جز شرکت ملی نفت و شرکت نیکو، هیچ شرکت یا فرد دیگری در سطح بین‌المللی از این اعتبار برخوردار نیست.

عدم توانایی در تردید نفت خام: در بازار نفت خام علاوه بر شرکت‌های ملی نفت (NOC) و شرکت‌های بین‌المللی نفتی (IOOC)، تعدادی شرکت دیگر نیز به عرضه نفت خام مشغول هستند که اصطلاحاً تردید نمانیده می‌شوند. این شرکت‌ها با دارا بودن امکاناتی از قبیل کشتی‌های نفت‌کش جهت حمل نفت خام، مخازن ذخیره‌سازی نفت خام و حضور در بازارهای مشتقات نفتی، به عنوان واسطه‌ای بین فروشندگان و عرضه‌کنندگان نفت خام عمل می‌کنند و از این طریق با ایجاد ارزش افزوده برای خود سود کسب می‌کنند. اما در ایران هیچ شرکت یا فردی قادر به انجام این عملیات برای نفت خام نیست و به همین دلیل یا باید شرکت ملی نفت، نفت عرضه‌شده را با تخفیف به فروش برساند که این امر مخالف منافع ملی است و یا در صورت عدم تخفیف در بهای نفت خام عرضه‌شده، فرد خریدار از هیچ انگیزه‌ای برای خرید نفت برخوردار نخواهد بود.

مجموع عواملی که ذکر شدند، باعث می‌شود تا حتی در صورت رفع مشکلات کنونی عرضه نفت خام در بورس، این ایده نتواند به عنوان راه‌حلی کارا مورد استفاده قرار گیرد.

نکته مهم در مواجهه با تحریم‌ها، هزینه‌های اعمال آن است به نحوی که این هزینه‌ها موجب شده‌اند تا تحریم‌ها هم به صورت گام‌به‌گام تصویب و اجرا شوند و هم در حوزه‌هایی وضع شوند که کمترین هزینه را برای ایالات متحده و سایر متحدانش داشته باشد. به همین دلیل، به‌منظور کارا بودن راه‌حل‌های کاهش اثرات تحریم باید به سراغ ایده‌هایی برویم که هزینه‌های تحریم این ایده‌ها قابل توجه باشد. از همین رو عرضه نفت خام در بورس نمی‌تواند گره‌ای از مشکلات کشور در فروش نفت خام حل کند و تنها موجب اتلاف منابع کشور در این زمان حساس خواهد شد.

*پژوهشگر اندیشکده مطالعات حاکمیت و سیاست‌گذاری دانشگاه شریف